

מדיניות הרשות בענין הסחר (יבוא ויצוא) בחיות בר

1. רקע

1. בשנת 1979 מדינת ישראל חתמה על אמנת וושינגטון, הנקראת גם אמנת סייטס (CITES – Convention on International Trade in Endangered Species), אמנה להסדרת הסחר במינים הנמצאים בסכנת הכחדה. האמנה קובעת שלכל מדינה החתומה עליה יהיה גוף מדעי וגוף ניהולי לטיפול בנושאי הסחר של מינים אלה. בארץ הוחלט שחטיבת המדע וחטיבת האכיפה של רשות הטבע והגנים ישמשו כגופים אלה. האמנה קובעת גם מה הן האחריות של שני גופים אלה.
2. האמנה מסווגת מינים בסכנת הכחדה בשני נספחים עיקריים. בנספח I רשומים מינים הנמצאים בסכנת הכחדה גבוהה שאין להתיר בהם סחר (ניתן להתיר יבוא ויצוא רק למטרות של שמירת טבע). בנספח II רשומים מינים רבים הנמצאים באיום של סכנת הכחדה, ולכן יש להקפיד על סחר מוגבל בהם.
3. בארץ הגבלת הסחר בחיות בר כרוכה בשני חוקים: בסעיף 33ד' בחוק גנים לאומיים, שמורות טבע, אתרים לאומיים ואתרי הנצחה (1998) רשום: "לא יסחר אדם בערך טבע מוגן אלא לפי היתר...". קיימת תקנה לחוק זה עם רשימה ארוכה של ערכי טבע הכוללת רוב החולייתנים בעולם, ומספר חסרי חוליות וצמחים. גם סעיף 8א לחוק הגנת חיית הבר (1955) אוסרת על הסחר בחיות בר ללא היתר, אבל חוק זה מוגבל רק ליונקים, עופות, זוחלים, ודו-חיים. בשנת 1994 נחקקו בארץ תקנות לחוק הגנת חיית הבר שהסדירו את עניין הסחר וההחזקה של המינים המוגדרים כחיות-בר מוגנות בארץ. תקנה זו מתייחסת רק לחלק מהמינים המופיעים בנספחי האמנה, כלומר, עדיין אין חקיקה בישראל בעניין הסחר במספר רב של מינים המופיעים בנספחי האמנה (למשל: חסרי חוליות, דגים וצמחים)!
4. האמנה מאפשרת לכל מדינה החתומה עליה להחמיר על כללי האמנה לפי המדיניות ו/או החקיקה שלה. כל המדינות המערביות (צפון אמריקה והקהילה האירופאית) מתמירות בהרבה על כללי האמנה. לאחרונה גם ישראל החמירה על כללי האמנה – באמצעות הודעה למזכירות סייטס מתאריך 31.1.2000 – פירוט בסעיף II (4) להלן.

5. מאז חקיקת התקנה החדשה בשנת 1994, היו מספר רב של דיונים ברשות בנסיון לקבוע מדיניות כוללת בעניין הסחר בחיות בר והחזקת חיות בר בשבי בישראל, ולקבוע באיזה נושאים להחמיר מכללי האמנה. מסמך זה היא מדיניות הרשות בעניין הסחר בחיות בר והוכן על ידי צוות שכלל אנשי חטיבת מדע, חטיבת אכיפה ומספר פקחים בעלי עניין בנושא הסחר.
6. האמנה מתייחסת רק לסחר בינלאומי. מדיניות החזקת חיות בר בשביה בארץ והעברתם בתחומי ישראל תדון במסמך נפרד שמגובש על ידי נציגי חטיבות מדע ואכיפה.

II. סחר בחיות הבר

1. **האמנה.** חטיבת המדע וחטיבת האכיפה יישמשו כגוף המדעי וגוף הניהולי בהתאמה להוראות האמנה. הם יפעלו לפי כללי האמנה והחוקים הקיימים במדינת ישראל בענין הסחר (יבוא ויצוא) של חיות הבר וערכי טבע. הרשות תפעל לשפר את התקנות במטרה להסדיר את הסחר בכל המינים הרשומים באמנה בחוקי מדינת ישראל.
2. **מינים בנספח I.** יותר יבוא או יצוא של מינים הרשומים בנספח I רק למטרות ברורות של שמירת טבע שאינן מסחריות, לפי חוות דעת של הגוף המדעי. יותר יבוא רק לגני חיות מיוחדים או למוסדות של שמירת טבע. מסמך קריטריונים של המוסדות יוכן על ידי נציגי שתי החטיבות. לכל העברה כזו, יידרש גם אישור של ה-EEP (האחראי לרישום בינלאומי של ספר העדר למין הנדון) במידה שהוא פועל כשורה. על אישור זה להגיע לרשות עם הבקשה להיתר היבוא.
3. **מינים בנספח II.** יותר יבוא של מינים הרשומים בנספח II למטרות סחר, רק כאשר אין חשש לפגיעה בטבע בישראל או בארץ המוצא לפי חוות דעת של הגוף המדעי ולפי כללי האמנה. יותר יבוא של מינים בנספח II, בהיתר של הרשות לפי התנאים הבאים:
 - א. יותר יבוא של מינים בנספח II רק מחוות רבייה המאושרות על ידי הרשויות של המדינה המייצאת.
 - ב. יבוא של מינים בנספח II המגיעים ישירות מארץ המוצא, יחייב הצגה מקדימה של מסמך NDF (non-detriment finding) "תוצאה של אי-פגיעה" מהרשות המדעי של האמנה בארץ המוצא.
 - ג. הגוף המדעי רשאי לקבל או לא לקבל את ה-NDF לפי שיקולים מקצועיים שיובאו לידיעת הגוף המנהלי.

- ד. הגוף המדעי יכין רשימה של מינים בנספח II שיש לדרוש עבורם היתר יצוא מהמדינה המייצאת לפני הגעתם לארץ עקב בעייתיות בסחר במינים אלה. לגבי שאר המינים בנספח II, היתר היצוא יגיע לשער הכניסה של ישראל עם בעלי החיים.
- ה. באופן כללי, המגמה היא לא לאשר יבוא של מינים בשתי הקטגוריות הגבוהות ביותר של ה"ספר האדום" של IUCN: E (endangered), CR (critically endangered), אלא באישור מקצועי ספציפי.
4. **החמרה מכללי האמנה.** הוחלט על מספר מצבים בהם ישראל תחמיר מכללי האמנה והגוף המנהלי כבר הודיע על כך למזכירות האמנה, שהעבירה את ההודעה לכל המדינות החתומות עליה. להלן תמצית ההודעה:
- א. ישראל מונעת יבוא של כל מין חיות-בר או צמח העלול להוות סיכון למערכת האקולוגית שלה, מתוקף חוק גנים לאומיים ... (1998). החלטה לגבי כל מין לפי חוות דעת של הגוף המדעי.
 - ב. באופן עקרוני ישראל מאשרת יבוא של חיות-בר רק מגידול בשביה.
 - ג. ישראל לא מאשרת יבוא של חיות-בר בקרקסים.
 - ד. סוחר ישראלי אשר הורשע בשלוש עבירות בעניין חיות הבר במהלך שלוש שנים, לא יוכל לסחור בחיות בר, כולל המינים בנספחי האמנה, למשך שלוש שנים.
 - ה. ספורט הבזיארות אינו חוקי בישראל, ולכן לא מאושר יבוא של עופות דורסים למטרה זו.
 - ו. ישראל לא מאשרת סחר של פרימטים (קופים למיניהם), אלא במקרים חריגים שקיבלו היתר מיוחד.
 - ז. ישראל מונעת יבוא של צמחים ובעלי חיים ארסיים.
 - ח. ישראל לא מאשרת יצוא של חיות-בר ישראליות למטרות מסחריות (ראה סעיף 14 להלן).
 - ט. כל פרט ממין הרשום בנספח I ייחשב ככזה, ללא קשר למקור הפרט.
5. **ועדה מקצועית.** המדען הראשי יקים ועדה מקצועית מיוחדת שתסייע לרשות להתמודד עם שאלות מקצועיות הקשורות בסחר בחיות בר. ועדה זו תסייע בהכנת רשימת מינים שאין לאשר סחר בהם עקב כך שהם מהווים סיכון אקולוגי לטבע הישראלי ו/או פגיעה בשמירת טבע בחו"ל (בהתחשב גם ברשימה האדומה של ה-IUCN).
6. **ועדה חריגים.** תוקם "ועדת חריגים" - כיוון שהתפיסה היא בראש ובראשונה החמרה, והועדה תידון בחריגות מתפיסה זו. בראש ועדת החריגים יעמוד מעדן הראשי וחברים בה יהיו נציגי חטיבות מדע ואכיפה ויועץ משפטי.
7. **יבוא מהטבע.** לא יותר יבוא של בעלי חיים שנלכדו בטבע, כולל אלה במכסות ("קואטות") אלא אם יוצג מסמך מהמדינה המייצאת על מחקר מדעי המוכיח שסחר זה אינו פוגע במין המדובר בטבע (NDF – non-).
רחוב עם ועולמו 3, גבעת שאול, ירושלים 95463, טל' 02-5005463 / פקס 02-5005459 / u.achifa@npa.org.il / www.parks.org.il

- (detriment finding), וזאת לשביעות רצונו של הגוף המדעי. כמו כן, לא יותר יבוא מחוות רבייה הנמצאת בתחום התפוצה של מין, אלא אם הגוף המדעי מאשר את ה-NDF. מסמך ה-NDF יגיע לרשות עם הבקשה להיתר יבוא.
8. **מינים מותרים לסחר ואחזקה בהיתר כללי.** הגוף המדעי יקבע רשימת מינים המותרים בסחר (למשל, תוכיים, ציפורי שיר, זוחלים, דגים ויונקים קטנים) שמותרים להחזקה על ידי כל אזרח מכח היתר כללי המתחדש על בסיס שנתי.
9. **חיית מחמד בליווי בעליה.** יותר יבוא ויצוא של חיות מחמד בבעלות פרטית (pets), אם אלה אינם רשומים בנספח I של האמנה, ואם בעל החיה יכול להוכיח שהיא נרכשה כחוק.
10. **יבוא חיות בר למטרת מחקר ביולוגי או רפואי.** יותר יבוא רק של מינים המותרים בסחר או הרשומים בנספח II, ורק בתנאי שיש אישור מהוועדה לניסויים בבעלי חיים של מוסד המחקר. המוסד גם יידרש לדאוג לתנאי החזקה נאותים (כמפורט במסמך נפרד), ולא להעביר את החיות לגורם אחר ללא היתר מהרשות.
11. **פוחלצים.** מפחלץ זקוק להיתר מהרשות ולא יסחור בפוחלצים ממינים ישראליים. העברת פוחלצים של חיות בר מוגנות מותר למוסדות מחקר וחינוך בלבד. מותר למפחלץ לקבל תמורה רק עבור עבודת הפחלוצ של חיית הבר.
12. **יבוא של חומרים מעובדים מערכי טבע מוגנים.** יבוא ויצוא של תוצרת של חיות בר ו/או ערכי טבע מוגנים (מזון, שנהב, פרוות, עורות, תכשיטים, פוחלצים, רהיטים וכו') ממינים הרשומים בנספחי האמנה יהיה בהתאם לכללי האמנה והמדיניות הכוללת.
13. **יצוא של מינים ישראליים.** באופן כללי הרשות אינה מתירה יצוא של חיות בר ישראליות, למעט: החלפת פרטים בין גני חיות, מחקר זואולוגי או מחקר בשמירת טבע. אישורים מיוחדים לגידול מסחרי של מינים ישראליים ינתנו רק לאחר דיון פרטני בחטיבת המדע ואכיפה.
14. **חוות רבייה בישראל למינים הרשומים בנספחי האמנה.** יזם המעוניין להקים בישראל חווה לגידול חיות-בר לא-ישראליות למטרת סחר (יצוא או סחר בארץ), חייב בהיתר מהרשות. כל פניה כזו תידון לגופה משקולי שמירת טבע ותנאי החזקה שילקחו בחשבון.

חטיבת פיקוח ואכיפה
האגף להגנה על החי והצומח

15. דו"ח שנתי טכני על הסחר. הגוף הניהולי יכין דו"ח שנתי עבור מזכירות האמנה על הסחר במינים הרשומים בנספחי האמנה (לפי כללי האמנה), ודו"ח בעברית על כל הסחר. הערכת הדוחות תהיה על ידי הגוף המדעי.

16. פתרון מחלוקות. בעיות בישום סעיפי המדיניות הנ"ל יובאו לברור אצל מנהלי חטיבות מדע ואכיפה. בעיות מקצועיות יופנו לוועדה המקצועית (ראה סעיף 5 לעיל). במידה ואלו לא יגיעו לסיכום, תועלה הבעיה לברור אצל מנכ"ל הרשות.

d:\simon\trade\policy summary final version.doc